

Mr X avslöjar allt om DC-3:an

Dagboken 21 november 2005:

Sitter och lyssnar på bilstereon i 120 km i timmen med kurs mot sydväst. Jag vet egentligen inte varför jag överhuvudtaget sitter i bilen den här gnistrande morgonen för att köra 38 mil på ren chans.

Jag hade fått ett uppslag från en viktig kontakt om att intervjua en speciell person. Han skulle veta mycket men jag hade inget projekt eller något annat heller för den delen att koppla den eventuella informationen till. Men ibland måste man våga ta chansen och bara följa sitt omedvetna och nu satt jag här på väg mot något som jag inte riktigt visste vad det var. En underliggande känsla hade dragit iväg mig utan att jag egentligen hade någon som helst plan för genomförandet.

Men vad sjutton - blir det inget - vad spelar det för roll? Bensinen har jag råd med. Det ska vara tiden i så fall, men vad fan, och ibland kan man kosta på sig att inte vara så förbaskat effektiv hela tiden.

Jag passerar stora delar av Mellansverige under färden mot Lidköping. När jag till slut hittar huset är det första som slår mig att det ser så gammalt ut. Inte bara huset utan gården, omgivningarna och till och med växtligheten ser gammal ut. Huset ligger på en liten höjd skyddad bakifrån av tät skog och berg. Framför växer tät vegetation följt av en stor äng som sträcker sig ca 100 meter fram till vägen. Läget ger god uppsikt över förbipasserande och det är svårt att smyga sig på.

Huset måste vara från mitten av 1800 talet och det verkar vara i nära nog originalskick. Det har en hel del snickarglädje kvar och charm i allmänhet. Det behöver bara målas. Senare får jag veta att huset är från 1869.

När jag kör upp på gården och fram till huset kliver en gammal man ut på gårdsplanen och kommer emot mig. Jag parker bilen, drar åt handbromsen, eller rättare sagt trycker till den med vänsterfoten som tydligen är en nymodighet igen på min Volvo och jag kliver ur för att hälsa.

Mr X avslöjar allt om DC-3:an

Hej, säger jag och mannen hälsar tillbaka. Han har en klarblå blick och ser välvårdad ut, nästan lite snobbigt klädd med en vit tröja med mörkblå stora rutor och snygg halvlång mörkblå jacka. Genast upplever jag honom som betydligt yngre än sina 85 år som han enligt uppgift ska vara. Han har grått nästan vitt hår som är tätt och lite halvlångt och täcker öronen. Han håller en gammal käpp i handen som han stöder sig emot. Den erfarna mannens rynkor i pannan och insjunkna kinder kan jag också se från avstånd.

Det verkar som om jag bryter en annars trist vardag lång ute på den västsvenska landsbygden. Han verkar nyfiken. Vi talar ett tag om huset och jag berättar att jag tycker det är fint och frågar hur han kommit i besittning av det.

- Det här är mitt föräldrahem och det tillhör en större gård som bland annat består av det du ser där borta och han pekar bort mot några hus långt till vänster. Jag har bott här i stort sett hela mitt vuxna liv.
- Men du arbetade i Stockholm, säger jag.
- Ja men jag pendlade och åkte hem nästan varje helg.
- En lång resa?
- Ja det är lite långt och förr arbetade vi också på lördagar.
- Var bodde du i Stockholm, får man fråga det?
- Jag hade en lägenhet i Barkarby.

Efter lite småprat går vi in i huset, och om det utanpå minde om en svunnen tid, är det nu som att kliva in i en tidskapsel. Det luktar lite mögel och det är murrigt.

Vi kommer in i den gamla matsalen med ett stort träbord mitt i rummet. Bakom matsalen ligger vardagsrummet och framför mig hänger tiotals gamla tavlor. Alldeles för många för att det ska se harmoniskt ut. Väggarna är helt täckta, och tavlorna är målade i mörka, dunkla färger. Det finns böcker i de låga bokhyllorna längs ena kortväggen i

Mr X avslöjar allt om DC-3:an

vardagsrummet. Där står ett piano. Till höger finns en gammal öppen spis som en gång i tiden förmodligen varit vitkalkad, men nu är gråaktig. Det står ett litet skrivbord med gungstol mitt i rummet och med en bordslampa som verkar tändas med rörelsedetektor vilket känns lite lustigt. Den tänds när jag kommer in i rummet. En teknisk farbror, hinner jag tänka när jag plötsligt hör någon ropa i bakgrunden.

”Allmänt anrop, allmänt anrop”. Det låter som en kommunikationsradio.

- Vad är det där? frågar jag.
- Äh, det där är bara en kortvågsradio.
- Vad har du den till?
- Jag är radioamatör och vi pratar med varandra runt om i världen, med andra radioamatörer.
- Får jag se?

Mr X omfattande radioanläggning

Jag går fram till radioanläggningen, för det är verkligen en anläggning. Den består av fyra apparater varav tre ser gamla ut och en lite modernare.

Mr X avslöjar allt om DC-3:an

Jag frågar var han har fått tag i anläggningen och han berättar att han köpt den i USA för länge sedan men att det blev problem med införseln eftersom Sverige inte var med i NATO. De fick skicka den till Köpenhamn berättar han med en militär transportkärra.

- Vad är det där? Jag pekar på en liten medalj som står lutad mot radioapparaten.
- Det där, det är en grej från Pentagon.
- Har du varit i Pentagon?
- Ja.
- När var det?
- Det måste ha varit på 60-talet någon gång, tror jag.
- Vad gjorde du där? Var du där i tjänsten?

Han tittar konstigt på mig och frågar vad jag håller på med. "Vad är det här för frågor!" säger han irriterat.

Han byter personlighet på en sekund och ger mig en elak genomträngande blick. Jag märker att jag varit lite för het på gröten och tonar ned det hela med att förklara att jag bara är lite nyfiken.

Vi sätter oss ned och jag börjar min intervju. Den gamle mannen mitt emot mig berättar om sin bakgrund. Berättelsen börjar på I 9 i Skövde i slutet av 30-talet där han då tjänstgör som arméofficer.

- Där blev jag sedan tillfrågad att bli trupputbildare i Luftvärnet och jag blev chef för en trupp som skulle försvara flygfälten under kriget. Jag tjänstgjorde på F7 Såtenäs, på I 15 Borås och I 9 Skövde. 1947, begärde jag förflyttning till flygvapnet och fick där en utbildning på F3 i Linköping som varade ungefär i sammanlagt 2 år.
- Var du på F7 Såtenäs också?
- Ja, men det var innan under kriget någon gång. Jag utbildade flygarna där i pistolskytte bland annat. Sedan efter ett år eller så

Mr X avslöjar allt om DC-3:an

blev jag överflyttad till F11 Nyköping. Det var nämligen en regementsofficer där som tog mig under sina vingars skugga och så hamnade jag på E4 staben. Jag var den första flygvapen-officer som det stod på flygvapenordern, att han var placerad i underrättelsetjänst och det tyckte jag var ganska roligt.¹

- E4, var det ren underrättelsetjänst, frågar jag och tänker att han nog är en aning fåfäng.
- E4, var egentligen en spaningsflygeskader men de hade en stab där och vid den skulle jag arbeta med underrättelsetjänst. Sedan kom jag till staben i Stockholm 1951, ungefär och inte så långt innan den där DC-3:an blev nedskjuten.
- Ja, berätta lite om det, säger jag.

När vi hörde att DC-3:an försvunnit, gick jag upp på CEFYL (Centrala flygräddningen) som låg på flygstaben och frågade om de visste något, men de visste inget. Stämningen var så lugn och jag trodde nästan inte att det hänt något. Det var först några dagar senare när vi skulle rekonstruera händelsen som vi fick reda på lite mer. Jag hade, vid den tiden, ena foten på FRA och fungerade som sambandsman mellan FRA och Flygstabens underrättelseavdelning. Jag blev sedan chef för samverkansavdelningen och åkte runt på olika staber och fick mycket information om nedskjutningen. Men det jag mindes var att allt hade gått så lugnt till väga den där dagen när DC-3:an försvann och vi bara konstaterade att ett av våra flygplan var borta. Det kunde ju ha hänt vad som helst, en kollision eller något. Vi visste inget, utan det var först senare på FRA då vi skulle göra en djupdykning i materialet och försöka återskapa DC-3:ans flygväg, som vi började förstå vad som hänt.

¹ Intervju Gunnar Andersson 2005.

Mr X avslöjar allt om DC-3:an

DC-3:ans plott. FRA:s riktiga och hemliga. Tider uträknade av Anders Jallai.

Det var 6 flickor på avdelningen, som allihop var sysselsatta med att rita in flygvägen på stora kartor indelade i små rutor med hjälp av den avlyssnade ryska PVO rapporteringen. Med hjälp av det ritade vi först upp flygvägen och sedan höjden.

- Hade FRA egen radarinformation om DC-3:ans flygväg?
- Nej, vi lyssnade på den ryska PVO trafiken och kunde med hjälp av den plotta in färdvägen. Ryssarna rapporterade positionerna i klartext på sin egen radio.
- Och den avlyssnade ni?
- Ja.
- Hur långt efter nedskjutningen gjorde ni det här?

Mr X avslöjar allt om DC-3:an

- Det tog några dagar att få in all information från våra olika stationer i landet och det skickades sedan till oss. Det kom med post.
- Ni hade alltså radarinformation om DC-3:ans flygväg redan några dagar efter nedskjutningen?
- Ja.
- Och det var FRA:s egen avlyssning?
- Ja, det måste det ha varit, man har ju senare frågat var de blev av, de här rapporterna. Jag kommer ihåg den där UD utredningen [1992] då ville man ha fram det här och jag letade i vårt arkiv på FRA och visade dem detta. Den där plotten som finns i UD rapporten, det är de punkterna som vi har tagit, fast omgjorda till vanliga koordinater. Kartorna är däremot borta. De tog general Westring, försvarsstabschefen, hand om och jag tror att han slängde dem. Olof Kempe, chefen för signaltrafikbyråns sektion S, kom upp med ett underlag till Westring.
- Det är du säker på, frågar jag lite häpet, att Kempe lämnade ett underlag till försvarsstabschefen Westring?
- Ja, det är jag, jag hade med mig några positioner till UD och förklarade hur man tolkade dessa, men inga kartor.
- Men arkiverades inte originalen på FRA, frågar jag?
- Jo, det gjordes det nog men det vete sjutton vart de tog vägen. Det finns två arkiv på FRA. Ett vanligt och ett kval-hemligt som bara cheferna och några få, av engelsmännen godkända så att säga, har tillgång till och där ligger nog DC-3 dokumenten.
- Du menar alltså att ni fick in PVO underlag några dagar efter nedskjutningen och att de idag kan ligga i det kval-hemliga arkivet på FRA?
- Ja, det fick vi och det måste ha varit byrådirektör Kempe som fick dessa.

Mr X avslöjar allt om DC-3:an

- Du är också säker på att det var svenska stationer som tagit PVO rapporterna?
- Ja det var det. Men de kunde man ta var som helst, de gick ju på kortväg.
- Ni hade inte fått dem från utlandet då, frågar jag förvånat för jag visste att i UD utredningen om DC-3 nedskjutningen sägs det att PVO rapporterna, det vill säga det som sedan blev DC-3:ans plottade flygväg, skulle ha erhållits från utländsk källa så sent som 1991. Det har FRA:s dåvarande generaldirektör Kjellnäs försäkrat, både för mig och för de anhöriga. Så är alltså inte fallet. Man har hela tiden vetat var DC-3:an störtade och hur det gick till, hinner jag tänka. Fy fan, Sverige!
- Nej, det var mycket senare, säger mannen. Vi fick engelsmännens PVO information, men det var senare och då jämförde vi det med vår egen och det var ju ingen skillnad, de hade ju tagits från samma källa.
- Har du berättat det här för UD-92 utredningen?
- Ja, det var general Schybergs son som förhörde mig på UD och jag visade honom hur man tolkade den här informationen.
- Kartan i UD-92 utredningen är alltså exakt samma som du visade dem?
- Ja, det kan inte vara något annat för de hade inget annat underlag än det jag visade. Nej, det är klart att det är samma. Har du träffat Nisse (namn borttaget) på FRA, frågar han plötsligt.
- Ja, säger jag och erinrar mig att Nisse var den före detta chefen för FRA:s signalspaningsavdelning och då även kollega till mannen framför mig.
- Vad säger han då, säger han och tittar mig i ögonen.
- Han bekräftar att FRA, kort efter nedskjutningen hade PVO underlaget men att han inte kommer ihåg varifrån det kommer. Den kan ha kommit från GCHQ i England.

Mr X avslöjar allt om DC-3:an

- Ja det där vet jag också, säger mannen och ler emot mig innan han fortsätter: Men det var långt senare för det var jag som var över till engelsmännen och jämförde vårt material med deras för att se om de hade något mer. Brittiska GCHQ hade på den tiden rutiner att leverera sådant här material till oss, visserligen väldigt hemligt men så var det. Och de hade samma underlag som vi hade och det var ingen skillnad. Vi hade en kille som hette Bosse W (namn borttaget) som fick plotta engelsmännens data. Det var en mycket betrodd kille. Uppdelningen var på så sätt att FRA skötte radarspaningen, medan GCHQ skötte kommunikationsspaningen. Vår trafikbearbetning hade kontakter med engelsmännen om detta eftersom vi ville ha information ifall de visste om DC-3:an hade gått in över ryskt territorium, men det hade den inte.
- GCHQ hade alltså kommunikationsspanings-material, frågar jag, ännu mer förvånad än tidigare.
- Javisst, man kunde höra nedskjutningsordern.
- Va! Kunde man!? Då måste man ha kunnat pejla in exakt var nedskjutningen skedde, tänkte jag. Fan!
- Men det är fler som vet det här, sa mannen. Det var en kille nere här för ett tag sedan som heter Christer L och arbetar på MUST [militära underrättelse- och säkerhetstjänsten]. Han vet allt om det här, säger mannen mitt emot mig.
- Har Christer L varit här? Han som nu är med i DC-3:ans haveriutredning?
- Ja, men det var ett tag sedan, kanske ett halvår.²

² Ibid.

Mr X avslöjar allt om DC-3:an

Den sovjetiska kartplotten över nedskjutningen.

Christer L i haveriutredningen har alltså varit här och intervjuat min gubbe, tänker jag och allt han sagt till oss andra i utredningen är att mannen jag just intervjuar inte visste något, för han hade inte varit involverad i DC-3 flygningarna.³ Snacka om mörklägging!

Och, UD utredningen 1992 visste också allt om detta men har helt iskallt mörklagt allt om kartplotten.

Tro fan att ingen kunde hitta flygplansvraket. Tack så mycket FRA och UD för att ni *uttömt alla möjligheter för att finna DC-3:an* som ni så fint skrev till de anhöriga i mars 2003, tre månader innan jag och mitt team fann flygplansvraket. Själv hade jag då arbetat med projektet i fem år och lagt ned ca 5000 arbetstimmar, för att inte tala om marinens eftersökningar som pågick under 15 år, och som måste ha kostat hundratals miljoner. *Uttömt alla möjligheter?! Jävla svin!*

På vägen hem till Stockholm körde jag med bilradion avslagen och tänkte på allt jag fått höra. Tanken svindlade och jag blev lätt illamående. Kan det verkligen vara så att man inte ville finna DC-3:an? Kan det vara så illa?

³ DC-3 Haveriutredningen 2007 (draften).

Mr X avslöjar allt om DC-3:an

Jag kommer också att tänka på intervjun 2002 med fyrvaktaren på Gotska Sandön, Hans Hörlin, som berättade att fartygen aldrig varit ute och letat efter DC-3:an. Den gången hade jag bara tyckt att Hörlins uttalande var märkligt. Nu visar det sig istället att Hörlin kan ha uppfattat det hela helt rätt, då han 1952 var en liten grabb i tonåren.

Hörlin säger i intervjun, 2002:

”Det är ganska skrämmande men vi brukade lyssna klockan 10 på nyheterna om sökningarna efter DC-3:an för att höra om vad de här fartygen runt Gotska Sandön hade gjort för någonting och då stod ofta skepparna med där för att lyssna på vad de gjort för de hade hela tiden legat ankrade norr om ön och letade nästan ingenting. Det är helt otroligt! Det var bara något fartyg som letade och skepparna tyckte det var lite lustigt att höra på vad de hade gjort under natten. Det gick så långt att reportrarna som var med där ute ställde sök-ledningen mot väggen och krävde besked och hotade med att avslöja att fartygen inte letade. Men istället blev pressen ålagda tystnadsplikt som man kunde göra på den tiden och det mörklades jättehårt. Det var det kalla kriget och man var väl rädd för att hitta något som inte passade.”⁴

Jag instämmer med Hans Hörlins ord — helt otroligt!

Den här gamle FRA direktören som jag just besökt är en guldgruva, tänker jag sedan. Jag måste försöka träffa honom fler gånger. Han verkade fullständigt uppriktigt och talade öppenlystigt om det mesta han visste i ämnet. Frågan är bara om vi här bryter mot tystnadsplikten?

Informationen han gett mig idag har uppenbarligen varit kvalhemlig och därför har ingenting lämnats ut tidigare, och att avhemliga materialet nu, skulle bli en “bomb”.

Jag känner mig trött. Jag har precis fått reda på att jag och konsortiet förmodligen lagt ned 5 års forskning och 10 miljoner i kostnader på att

⁴ Intervju Hörlin 2002.

Mr X avslöjar allt om DC-3:an

finna DC-3:an, samtidigt som det har suttit personer inom underrättelsetjänsten och FRA och vetat exakt vad som hänt och var flygplanet legat. Personer involverade i både haveriutredningar och sökningar. Man baxnar!

Den gamle mannen (X) berättade också att man känt till den stora sovjetiska marinövningen som pågått samtidigt som nedskjutningen ägde rum och att den allmänna uppfattningen bland initierade hade varit att det var övningen som varit anledningen till nedskjutningen.⁵

Jag kliar mig hårt i hårbotten och har svårt att hålla rak kurs på den smala vägen. Det hettar i kinderna och jag får en klump i magen. Det här berör mig väldigt personligt.

Men vad hade den gamle mannen all avancerad kortvågsutrustning till egentligen?

⁵ Ibid.